מתני׳ (א) [א] המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי וזה אומר משלקחתי יחלוקו [ב] היו לו ב׳ עבדים אחד גדול ואחד קטן וכן ב׳ שדות אחת גדולה ואחת קטנה הלוקח אומר גדול לקחתי והלה אומר איני יודע זכה בגדול המוכר אומר קטן מכרתי והלה אומר איני יודע אין לו אלא קטן זה אומר גדול וזה אומר קטן ישבע המוכר שהקטן מכר זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו: **גמ׳** אמאי יחלוקו וליחזי ברשות דמאן קיימא וליהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה א״ר חייא בר אבין אמר שמואל בעומדת באגם שפחה נמי דקיימא בסימטא [ג] ונוקמא אחזקת דמרא קמא וליהוי אידך המע״ה הא מני סומכוס היא דאמר [ד] ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה אימור דאמר סומכוס בשמא ושמא בברי וברי מי אמר [ה] אמר רבה בר רב הונא אין אמר סומכוס אפילו בברי וברי רבא אמר לעולם כי אמר סומכוס שמא ושמא אבל ברי וברי לא אמר ותני זה אומר שמא עד שלא מכרתי וזה אומר שמא משלקחתי תנן זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע יחלוקו בשלמא לרבא מדסיפא שמא ושמא רישא נמי שמא ושמא אלא לרבה בר רב הונא דאמר אין אמר סומכוס אפילו ברי וברי השתא ברי וברי אמר יחלוקו שמא ושמא מיבעיא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא שמא ושמא אבל ברי וברי לא תנא סיפא שמא ושמא מכלל דרישא ברי וברי ואפ״ה יחלוקו תנן זה אומר גדול וזה אומר קטן ישבע המוכר שקטן מכר בשלמא לרבא דאמר כי אמר סומכוס שמא ושמא אבל ברי וברי לא אמר מש״ה ישבע אלא לרבה בר רב הונא דאמר אין אמר סומכוס אפילו ברי וברי אמאי ישבע מוכר יחלוקו מיבעי ליה מודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא כדבעינן למימר לקמן: היו לו ב׳ עבדים אחד גדול ואחד קטן [וכו׳]: [א] אמאי ישבע מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו ועוד הילך הוא ועוד [ו] אין נשבעין על העבדים אמר רב בטוענו דמי דמי עבד גדול דמי עבד קטן דמי שדה גדולה דמי שדה קטנה ושמואל אמר בטוענו כסות עבד גדול כסות עבד קטן עומרי שדה גדולה עומרי שדה קטנה

כסות

מתני׳ המחליף פרה בחמור. להכי נקט המחליף ולא אמר המוכר פרתו וילדה דאילו מוכר במעות לא קני לוקח עד דמשיך וכיון דמשך מידע ידיע אי ילדה כבר אי לא ילדה כבר וליכא לספוקי בעד שלא מכרתי ומשלקחתי אבל מחליף פרה בחמור לא היה צריך למשוך הפרה (א) או החמור דלאחד מהן שמשך נקנין חליפין לחבירו במשיכתו של זה בכ״מ שהן כדאמרינן בהזהב (לעיל דף מו.) כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין לפי שכשמשך זה בעל הפרה את החמור ניקנית הפרה לבעל החמור ואין ידוע אם ילדה או לא ילדה: **וכן המוכר שפחתו.** דקי״ל (ד) עבד כנעני נקנה בכסף וכשנתן מעות ניקנית לו השפחה ואפילו היא בבית בעלים ואין ידוע אם עד שלא ילדה נתן הכסף והעובר שלו או לאחר שילדה והולד של בעלים זה אומר (ב) כן וזה אומר כן יחלוקו: **ישבע המוכר.** בגמרא פריך עלה: **גמ׳ בסימטא.** קרן זוית הסמוכה לרחבה ומוכרין בה בהמות ועבדים: **אימור דאמר סומכוס שמא ושמא.** בשור שנגח את הפרה (ב״ק דף מו.): **ברי וברי.** כגון מתני׳ דזה אומר כן הוא וזה אומר כן הוא מי אמר: **תנא סיפא.** שמא ושמא מכלל דרישא ברי וברי דתרי בשמא ושמא למה לי: **מודה סומכוס היכא דאיכא שבועה דאורייתא.** [ב] דלקמן (ה) מוקמינן לה בדקטעה ליה דלאו הילך הוא האי דקא מודי ליה בגויה ואית ליה נשבעין על העבדים ואית ליה טענו בחטים והודה לו בשעורין חייב: **מה שטענו לא הודה לו.** דלא דמי לטענו ק׳ והודה לו נ׳ דהתם מקלת טענה עצמה הודה לו אבל זה מודה לו בעבד אחר וע״ז שטענו א״ל להד״ס: **ועוד.** אפילו אית ליה כמ״ד טענו חטים והודה לו בשעורים חייב: **הילך הוא.** וזה שמודה עליו מוכן הוא ליטלו ואיכא למ״ד דהילך פטור בפ״ק (דף ד.): **דמי עבד גדול.** מסרתי לך בידך שתקנהו לי ולא קנית ותובעו הדמים: **וזה אומר דמי עבד קטן.** יש לך בידי: **עומרי שדה גדולה.** מנין עומרים של שדה גדולה וזה אומר מנין עומרים של שדה קטנה מכרתי לך:

כסות

וליחזי ברשותא דמאן קיימא. וא״ת וכי נמי הוי הולד ברשות לוקח אין זה הוכחה דקנאה דהא אמרינן בח״ה (ב״ב דף לו.) הגודרות אין להן חזקה משום דשמא מאליהן באו לרשותו או תפסן ברחוב כשהן הולכות לרעות וכי תימא הכא משפחה פריך דאמרינן התם קטן המוטל בעריסה יש לו חזקה דהא משני הכא בעומדת באגם שפחה נמי כו׳ משמע דמפרה נמי פריך ועוד דקטן נמי דיש לו חזקה מפרש התם טעמא משום דאימא לא מנשיא ברא אבל הכא שמכר האם למה אין לומר שהוליכה בנה עמה לבית לוקח במקום שיש לה להיות וי״ל כיון דאיכא דררא דממונא (ג) ויש ספק בדבר בלא טענותיהן וטוען ברי הלוקח אם הוא ברשותו אין להוציא מידו אבל אם היה טוען שמא סברא הוא שלא תועיל חזקתו מספק ולא דמי לאחד שהפקיד טלה חי אצל בעל הבית ויש לבעה״ב כמו כן טלה חי ומת אחד מהן דאמר בפ״ב דבכורות (דף יח: ושם) דהמפקיד הוי המע״ה ומועלת חזקת בעל הבית אע״פ שטוען ספק דהתם היה מוחזק בודאי בטלה חי מעיקרא אבל כאן לא הוחזק מעולם לוקח בולד זה בודאי אבל מוכר אם הוא מוחזק מועיל אפי׳ הוא טוען שמא שהיה מוחזק בודאי מתחילה קודם מכירה כשהיתה פרה מעוברת ואע״ג דלא דמי ממש להיא דבכורות דהתם הוחזק בודאי בולד מתחילה אבל הכא לא הוחזק מעולם בודאי בולד אחר שנולד אלא בעובר ולפי מה שפי׳ שחזקת לוקח מועלת כשטוען ברי א״ש דמשני דקיימא באגם ולא משני דקיימא ברשות לוקח ומיהו ה״מ לשנויי דקיימא ברה״ר אלא אין דרך בהמה ושפחה להתעכב שם כמו באגם וסימטא וברשות בעלים:

הא מני סומכוס היא. [ג] נראה לרבינו שמואל מדלא קאמר אלא הא מני סומכוס היא משמע דלא הדר ביה ממה דאוקמה בעומדת באגם ולא איירי סומכוס אלא בשאין מוחזק לא זה ולא זה אבל היכא דמוחזק מודה סומכוס דעל אידך להביא ראיה וק׳ לר״י דלעיל (דף לז:) אמרינן דזה אומר איני יודע אם שאולה אם שכורה וזה אומר איני יודע יחלוקו ואוקימנא (ו) כסומכוס ואע״ג שהשוכר מוחזק במעותיו וי״ל התם שהמוחזק נמי טוען שמא אין חזקתו מועלת אבל הכא אוקימנא בעומדת באגם כדי לאוקמה אפילו בברי וברי דאי הוה מוחזק חד מינייהו היתה מועלת חזקתו ומיהו קשה דבשילהי המניח (ב״ק דף לה: ושם) אמתני׳ דזה אומר שורך הזיק וזה אומר לא כי אלא בסלע לקה המע״ה וקאמרינן בגמ׳ זאת אומרת חלוקין עליו חביריו על סומכוס דלסומכוס יחלוקו ומתניתין דהתם איירי בברי וברי מדקתני וזה אומר לא כי כדאמר התם והשתא הלא סומכוס מודה כשהמוחזק טוען ברי שחזקתו מועלת וליכא למימר דהתם ס״ד דמיירי באגם ובשור תם דמשלם מגופו מ״מ מגליה דסומכוס פליג אמתני׳ לוקמה כשעומדת בביתו דמודה סומכוס כיון דטעין ברי וא״ת ואמאי קאמר הא מני סומכוס היא לוקמה אפילו כרבנן והכא לית לן למיזל בתר מרא קמא דאיכא חזקה אחרת כנגדה דאוקמה בחזקת מעוברת והשתא היא דילדה וי״ל דחזקת מרא קמא חשיבא טפי ואם היה עם חזקת ממון חזקת מעוברת אפילו סומכוס מודה דהמע״ה כדאשכחן בריש שור שנגח את הפרה (ב״ק דף מו. ושם ד״ה שור) דאוקי רישא כסומכוס וקתני סיפא פרה שנגחה השור ואינו יודע אם הולד היה בשעת נגיחה ופרה דחד וולד דחד בעל הפרה משלם רביע נזק דאמר ידעינן דשותפות אית ליה ואינו משלם אלא כאילו ודאי וולד סייע דהמע״ה וה״ט דאיכא תרי חזקה לבעל הפרה חזקת מעוברת והשתא ילדה וחזקת ממון אבל מן הולד גובה שמינית שזהו חצי חלקו אע״ג שהוא מוחזק דחזקת מעוברת היא כנגדה וקשה דלעיל (דף לז:) תנן שאלה היום ושכרה למחר זה אומר איני ידוע וזה אומר איני יודע יחלוקו ואמאי והאיכא תרי חזקה בחזקת קיימת והשתא היא דמתה בשעת שכירות וגם חזקת ממון וי״ל דיחלוקו לא קאי אשאלה היום ושכרה למחר: **תנן** זה אומר גדול וזה אומר קטן ישבע המוכר. מרישא (דף לז:) דזה אומר שאולה וזה אומר שכורה ישבע תלי למיפרך אלא דניחא ליה למיפרך ממתני׳ דקאי בה ולפירוש רבינו שמואל א״ש דהתם מודה סומכוס דלא אמר יחלוקו כיון שהוא מוחזק וטוען ברי: **דמי** עבד גדול. פירש בקונטרס נתתי לך דמים לקנות עבד גדול וקשה דלא הוה ליה למינקט במתניתין לוקח ומוכר אלא שליח ומשלח אלא נראה לר״י דמיירי שמכר לו

עבד

מסורת הש״ס

(א) ב״ק לו: ב״ב לה., (ב) [לעיל ב: וש״נ], (ג) לעיל ב: [ב״ק לה:], (ד) קדושין כב:, (ה) [ע״ב], (ו) [לעיל לז:],

◆

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה המחליף וכו׳ לא היה צריך למשוך הפרה והחמור כצ״ל ותיבת או נמחק: (ב) ד״ה וכן זה אומר כו׳ וזה אומר כו׳ יחלוקו: (ג) תוס׳ ד״ה ולחזי וכו׳ דיש ספק בדבר:

◆

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ אמאי ישבע כו׳. נ״ב וה״ה דהמ״ל מרישא וזכה בגדול אמאי כיון דליכא שבועה דאורי׳ וכמש״ל א ע״ב אלא משום דמתני׳ סומכוס היא כמ״ש בסיפא זה אומר כו׳ יחלוקו וי״ל דה״נ לסומכוס אבל למסקנא אתא הרישא גם כרבנן דמחייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם למסקנא דלקמן ע״י גלגול ולמסקנא המחלקת אתי כסומכוס (ועמ״ש רבינו בח״מ סי׳ ע״ה ס״ק מ״ו וסי׳ רל״ג ס״ק ט): [ב] רש״י ד״ה מודה סומכוס. דלקמן כו׳. נ״ב נ״ע למה נקט אוקימתא דרב משום דלאיפריך: [ג] תוס׳ ד״ה הא. נראה כו׳. נ״ב אבל רמב״ם מפרש דהדר ביה מסיפיא קמא ואף רבנן ל״פ בעומדת באגם ובשמא ושמא (ועמ״ש רבינו בח״מ סי׳ רל״ג ס״ק ז׳):

עין משפט נר מצוה

נא א מיי׳ פ״כ מהלכות מכירה הלכה י ופי׳ כמ״מ סמג עשין פב טוש״ע ח״מ סי׳ רכג סעיף א:

נב ב מיי׳ שם הלכה יג טוש״ע שם סעיף ד:

נג ג מיי׳ שם הלכה י טוש״ע שם סעיף א ב:

נד ד מיי׳ פ״ה מהל׳ טוען ונטען הלכה א סמג עשין צה טוש״ע ח״מ סי׳ צה סעיף א:

◆

מוסף רש״י

המחליף פרה בחמור וילדה. להכי נקט מחליף גבי בהמה ולא נקט מוכר כדנקט בשפחה, דבהמה אינה נקנית בכסף עד שימשוך וכי משך דבר הנראה לעינים הוא אם ילדה אם לאו ואין כאן ספק, אבל בחליפין מתוקמא כגון שלא משך בעל החמור את הפרה אלא בעל הפרה משך את החמור ונקנית הפרה אל בעל החמור במשיכת החמור בכל מקום שהוא, כדתנן בקדושין (כח.) כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין ולא ידעינן השתא אי כבר ילדה פרה בשעת משיכת החמור וברשות מוכר ילדה, או לאחר משיכת החמור וברשות לוקח ילדה (ב״ק צו:). **וכן המוכר שפחתו.** עבד כנעני נקנה בכסף ואע״ג שאין לפניו בשעת מתן מעות (שם). **אמר סומכוס אפילו בברי וברי.** דשניהם טוענים טענת ברי, ואפילו היכי דנתבע טוען ברי לי שאיני חייב ואפילו הכי כיון דלאו דינא מספקא מאן קאמר קושטא חולקין (ב״ק לה:).